

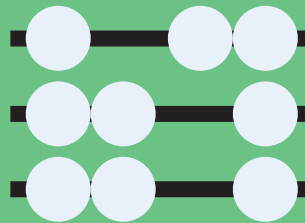
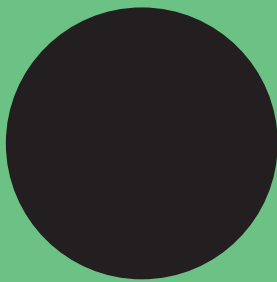

EducationLab
What works in education

Praktijkaart

Zomer- en vakantie- scholen

*Inhaalprogramma's en het
voorkomen van kennisverlies
tijdens de zomervakantie*

Inge de Wolf / Tijana Breuer / Sanne van Wetten
Universiteit Maastricht

Eva Naaijens / Martin Bootsma
Enigma onderwijs

Praktijkaart: Zomerscholen

Doel van de interventie

Zomerscholen zijn lessen tijdens de vakantie. Vaak zijn ze ontworpen als inhaalprogramma's met als doel om de groep leerlingen weer aan te laten sluiten bij leeftijdsgenoten en een positief effect te hebben op de kennis en vaardigheden van de deelnemers. Een ander doel is het voorkomen dat leerlingen in de loop van de zomervakantie kennis verliezen en daardoor achteruit gaan ten opzichte van leeftijdsgenoten.

Voor welke groep kinderen?

groep 1 t/m 8

De zomerschool kan afhankelijk van het doel georganiseerd worden voor de leerlingen van groep 1 t/m 8. Er zijn bijvoorbeeld ook zomerscholen die er specifiek op zijn gericht om leerlingen uit groep 8 voor te bereiden op de brugklas. Ook een specifiek programma gericht op het jonge kind kan bijzonder effectief zijn.

De leerlingen die voor het zomerschoolprogramma in aanmerking komen hebben een achterstand op een bepaald (vak)gebied van de basisvaardigheden rekenen, lezen (technisch - en begrijpend lezen), spelling, schrijven, grammatica en metacognitieve kennis.

Kijk voor meer informatie op onze website:

www.education-lab.nl

Wat moet er gedaan worden?

Probleem in kaart brengen

De eerste stap is dat je de behoeften van de leerlingen nauwkeurig in kaart brengt voordat je een aanpak kiest (zie kaart **vaststellen van het probleem**). Leerlingen met een leerachterstand profiteren meestal van zomerscholen mits de extra lestijd in de zomer effectief wordt ingevuld. Om dit te bereiken moet de aanpak die je kiest nauwkeurig afgestemd zijn op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

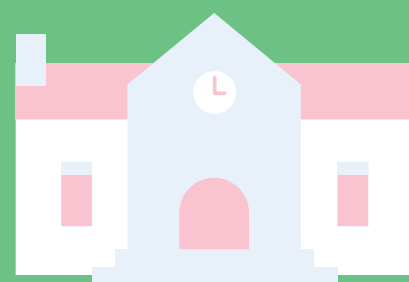
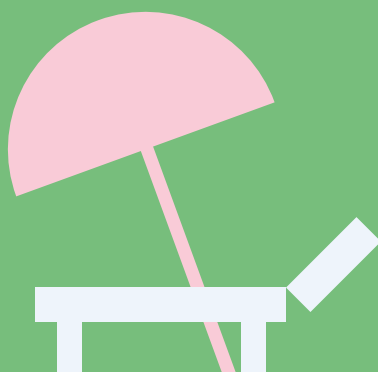
Selectie en samenstelling van de groep

Het werken in een kleinere groep of met individuele instructiemomenten tijdens de zomerschool is een geschikte manier om effectieve vooruitgang te realiseren of om uitdagende kennis en/of vaardigheden aan te leren. De effectiviteit van de zomerschool is dus groter wanneer de zomerschool wordt aangeboden in kleine groepen waarbij kinderen vergelijkbare problematiek hebben.

Je spreekt van onderwijs in kleine groepen als een leraar of een professioneel getrainde volwassene met twee tot vijf leerlingen samen in een groep werkt (binnen of buiten de klas). Werken in kleine groepen stelt de professional in staat om zich uitsluitend op een klein aantal leerlingen met een vergelijkbare achterstand te richten.

Aansluiting tussen programma en het curriculum zoeken

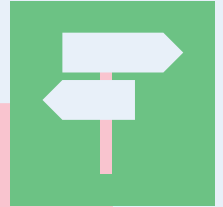
Het programma moet aansluiten bij het curriculum van de school. Voor het vaststellen van goed aanbod heb je kennis van de leerlijnen nodig. Vanuit de einddoelen (kern-doelen, referentieniveaus) kijk je naar wat een goede opbouw is van je onderwijs en wat een geschikt onderwijsaanbod is om effectieve vooruitgang te kunnen realiseren.

Bij dit laatste wil je gebruik maken van in Nederland ontwikkelde bewezen effectieve methodes. Wanneer deze niet beschikbaar zijn, kun je de aanpak baseren op bewezen effectieve aanpakken uit andere landen (zie bijvoorbeeld:

<https://www.evidenceforessa.org>).

Je kan een zomerschool op verschillende manieren organiseren:

Voorbeeld 1: Combinatieprogramma basisvaardigheden en brede ontwikkeling voor groep 7 en 8

Bij de eerste benadering is er 's ochtends aandacht voor de basisvaardigheden rekenen, lezen (technisch - en begrijpend lezen), spelling, schrijven en grammatica en metacognitieve kennis.

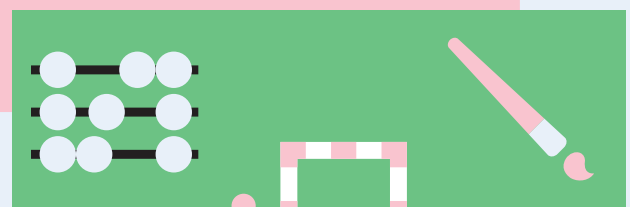
's Middags is er aandacht voor de brede ontwikkeling (bijvoorbeeld beweging, kunst, cultuur, wetenschap en technologie) en sociale vaardigheden. Deze activiteiten kunnen ook afwisselend geprogrammeerd worden.

Beide onderdelen moeten met elkaar in balans zijn waarbij dagelijks minimaal 2,5 - 3 uur instructietijd (voor taal of rekenen) plaatsvindt.

Voorbeeldprogramma voor leerlingen van groep 7 en 8

8:30 - 9:00	Ontbijt op school
9:00 - 9:15	Bespreken van de doelen
9:15 - 10:00	Voorlezen / leesonderwijs
10:00 - 11:30	Leesonderwijs
11:30 - 12:00	Lunch
12:00 - 12:20	Sport en spel
12:25 - 12:45	leesonderwijs
12:45 - 13:15	Schrijfactiviteiten/literatuureducatie
13:15 - 13:45	Rekenen en wiskunde, wetenschap en technologie
13:45 - 14:30	Verrijkingsactiviteiten (bijvoorbeeld beweging, kunst, cultuur, wetenschap, muziek, toneel en technologie)

Twee keer per week is er na de lunch een uitje naar een culturele instemming gepland.

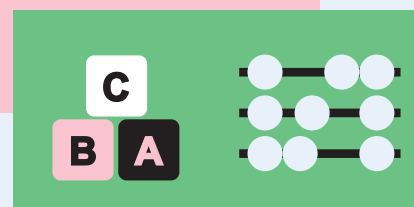
Voorbeeld 2: Basisvaardigheden ochtendprogramma voor groep 7

De tweede benadering is een zomerschool waar in de ochtend de basisvaardigheden rekenen, lezen (technisch - en begrijpend lezen), spelling, schrijven en grammatica centraal staan, specifiek bedoeld voor leerlingen met achterstand op het gebied van taal en/of rekenen.

Dit voorbeeld voor een zomerschool voor groep 7, gericht zich alleen op de basisvaardigheden rekenen, lezen (technisch - en begrijpend lezen), spelling, schrijven en grammatica. Behalve voor rekenen, kan bij de overige vakken gekozen om de lesstof in samenhang aan te bieden. De lessen en activiteiten werden gekoppeld aan een wereldoriënterend thema.

08:45-09:00	Inloop, met herhalingsopdrachten over eerdere aangeboden lesstof
09:00-09:45	Leesonderwijs, technisch lezen volgens RALFI-methodiek, waarbij teksten werden gelezen die aansloten bij het inhoudelijke thema. Ook was er tijdens de lessen specifiek aandacht voor woordenschat
09:45-10:30	Spelling, herhaling van in eerdere schooljaren aangeboden categorieën.
10:30-10:50	Pauze
10:50-11:45	Rekenen, herhalen basisvaardigheden en toepassen in contexten.
11:45-12:45	Leesonderwijs. Literaire gesprekken op basis van een samenleesboek, afgewisseld met lezen, praten en schrijven over teksten die gerelateerd zijn aan het thema.

Na schooltijd krijgen de leerlingen huiswerkopdrachten. Hierbij kan worden gedacht aan het lezen van teksten/boeken en het oefenen van rekenen en taal. Er wordt gecontroleerd of deze opdrachten ook gemaakt worden en er wordt ook gerichte feedback gegeven.

Voorbeeld 3

Bij derde benadering kan het programma een specifiek doel hebben, zoals het ondersteunen van leerlingen van groep 8 bij de overgang van de basisschool naar de middelbare school richt aandacht door gedurende een aantal weken specifiek aandacht te besteden aan een thema zoals taal- en leesonderwijs of het ionge kind.

Bij alle vormen is het belangrijk de opkomst van leerlingen in de gaten te houden en meteen te interveniëren wanneer deze uitblijft of terugloopt.

Wat is hiervoor nodig?

Het samenstellen van een zomerschoolprogramma vraagt om zorgvuldige planning en voorbereiding. De benodigheden van een zomerschool hangen sterk af van de gekozen variant. Verschillende benodigheden van de zomerschool zijn:

- Personeel
- Ontwikkeling curriculum dat aansluit bij het curriculum van de school
- Materiaal (studieboeken, boeken, methodisch materiaal)
- Communicatie (intern en extern)
- Facilitaire kosten (huisvesting, schoonmaak)
- Monitoring en evaluatie

Wie voert het uit?

De eigen leraar of een getrainde professional zoals bijvoorbeeld een remedial teacher, een onderwijsassistent die veel onderwijsinhoudelijke taken verricht of een specialist (taal-, en/of rekenspecialist, logopedie, enzovoort). Goed opgeleide professionals, zoals de eigen leraar, zullen de effectiviteit van onderwijs in kleine groepen vergroten.

Wanneer aan andere professional (een externe) het onderwijs aanbiedt, is het belangrijk dat:

1. Er vooraf een intensieve training plaatsvindt in het programma dat gebruikt wordt.
2. Er (indien mogelijk) een bewezen effectief en goed didactisch programma gebruikt wordt.
3. Er les wordt gegeven aan groepen die klein blijven.
4. Er controle plaatsvindt op kwalitatieve uitvoering van het programma, inclusief monitoring om ervoor te zorgen dat instructie wordt gegeven zoals voorgeschreven.

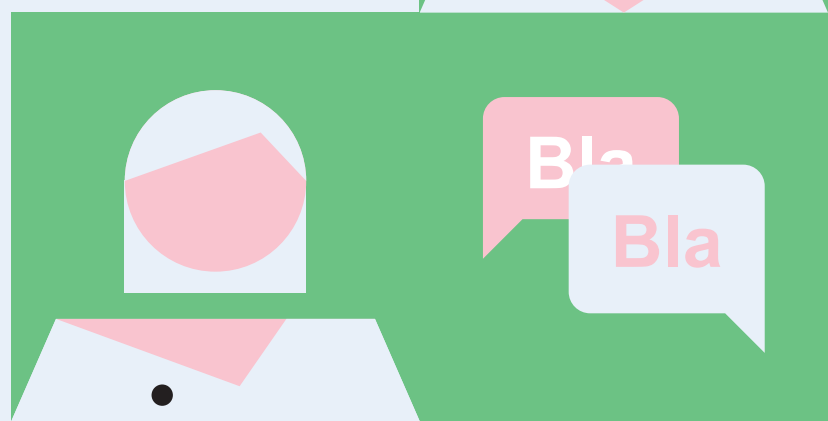
Het voordeel van het werken met leraren van de eigen school is dat zij de leerlingen al kennen, vooral wanneer de leerkracht met de leerlingen uit zijn/haar eigen groep werkt. Hierdoor kunnen zij aansluiten bij de onderwijsbehoeften van de leerling en leraren van de eigen school zijn al bekend zijn met het onderwijsconcept en het lesprogramma, en kunnen daardoor gemakkelijker een verbinding leggen met het reguliere curriculum van de school.

Wanneer de aansluiting po-vo een doelstelling is, is het inzetten van leraren uit het vo een goede optie.

Wanneer een deel van het programma op ontspanning gericht is (bijvoorbeeld naast een programma gericht op de basisvaardigheden) kan het aantrekkelijk zijn om vakleerkrachten of vrijwilligers van buiten het onderwijs in te zetten.

Hoe lang duurt de interventie?

Een zomerschool biedt gedurende twee of meerdere weken in de zomervakantie extra onderwijstijd. Zo kan je in een korte tijd intensief onderwijs bieden. De duur kan variëren en is afhankelijk van de exacte doelstelling. De meest effectieve programma's duren 5 weken en leveren een leerwinst op van circa 5 maanden.

Waar moet je op letten?

Leerlingen enthousiasmeren mee te doen

Participatie aan het programma is natuurlijk cruciaal voor de effectiviteit ervan en juist bij zomerscholen kan deze tegenvallen. Daarom moet je bij het samenstellen van het programma vooraf nadenken over hoe je de leerlingen kunt enthousiasmeren voor het aanbod. Programma's die zich naast het bieden van academische kennis en vaardigheden ook richten op het bieden van brede ontwikkeling en sociale vaardigheden lijken een grotere participatiegraad te hebben dan programma's die zich uitsluitend richten op academische vaardigheden.

Ouders betrekken en informeren

Ouderbetrokkenheid speelt een cruciale rol voor het slagen van de zomerscholen. Ouders moeten er immers mede voor zorgen dat kinderen tijdens de zomerschool aanwezig zijn en wanneer nodig hun huiswerk maken. Om ervoor te zorgen dat ouders hun kinderen motiveren voor deelname is het belangrijk om voorafgaand helder en duidelijk met ouders te communiceren en ze te informeren over de extra lessen die tijdens de zomer plaatsvinden. Het is belangrijk dat ouders weten wat het aangeboden programma inhoudt, waarom het belangrijk is dat hun kind eraan deelneemt en welke rol zij kunnen spelen in de ondersteuning van hun kinderen bij dit type programma's.

Bronnen:

Zvoch, K. en J.J. Stevens, 2013, Summer school effects in a randomized field trial,

Early Childhood Research Quarterly, vol. 28(1): 24-32.

Borman, G., & Dowling, N. (2006). Longitudinal Achievement Effects of Multiyear Summer School: Evidence from the Teach Baltimore Randomized Field Trial. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 28(1), 25-48. Retrieved March 17, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/3699541>